Львівський інститут Міжрегіональної Академії
управління персоналом

Інститут регіональних досліджень НАН України

Суспільні трансформації і безпека: глобальний, національний та особистісний виміри

Матеріали доповідей Всеукраїнської
науково-практичної конференції
(м. Львів, 12 червня 2014 р.)

Суспільні трансформації і безпека: глобальний, національний та особистісний виміри: Матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (12 червня 2014 р.). – Львів: Львівський інститут МАУП, 2014. – 280 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Львівського інституту МАУП (Протокол № 7/13/14 від 18 червня 2014 р.)

У збірнику представлені матеріали доповідей конференції, присвяченій проблемам суспільних трансформацій в Україні та світі. Досліджуються соціокультурний, економічний контекст суспільних трансформації у глобальному, національному та особистісному вимірах. Особлива увага зосереджена на проблемах соціалізації особистості та міграції людських ресурсів як чинників суспільних трансформацій та формування нового глобального світу.

Редакційна колегія:

Лелик Л.І.	директор Львівського інституту МАУП
Садова У.Я.	завідувач відділу соціально-гуманітарного розвитку регіону Інституту регіональних досліджень НАН України
Гринькевич О.С.	заступник директора з наукової роботи Львівського інституту МАУП
Гембара В.М.	завідувач кафедри фундаментальних дисциплін
Данилюк Л.Г.	завідувач кафедри менеджменту організацій
Дмишко О.С.	завідувач кафедри психології
Іляш О.І.	завідувач кафедри економіки
Крамченко Р.А.	завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту
Леськів М.М.	завідувач кафедри гуманітарних дисциплін

Комп'ютерний макет — викладач кафедри менеджменту організацій Львівського інституту МАУП **Іванюк У.В.**

© Львівський інститут МАУП

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. **СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ТА ПОЛІТИЧНИЙ КОНТЕКСТИ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ**..... 8

Бубела Р.І. Принципи викладання другої іноземної мови у контексті явища міжкультурної комунікації..... 9

Катачина О.О. Мова-помічник адаптації українців у іншомовному суспільстві (на матеріалі чеської мови)..... 14

Кудрик Л.Г., Сурмяк Ю.Р. Психологічна готовність педагога до організації самовиховання особистості..... 15

Леськів М.М. Особливості політичної культури сучасної України..... 22

Матюшко Л.І. Світовий досвід та національні особливості формування громадянського суспільства в Україні..... 24

Сарабун О.Б. Екзистенційна відповідальність як спосіб соціалізації індивіда..... 30

Шайнер А.І. Ефективність вивчення іноземної мови на шляху до європейського та світового простору..... 32

Щербовських М.В. Мовна особистість та її формування у культурному просторі 35

СЕКЦІЯ 2. **СУСПІЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ**…….. 39

Дмишко О.С. Фактори формування та розвитку українського національного характеру..... 40

Дмишко О.С., Кулеша В.С. Фактори формування та розвитку національної свідомості та самосвідомості українців..... 42

Дмишко Х.А. Оцінка психо-емоційного стану у дітей з різним рівнем інтенсивності карієсу..... 45

Закалик Г.М., Завадка О.Г. Емоційне вигорання у медичних сестер різного профілю 47

Закалик Г.М., Ірш Л.А. Розвиток уяви як психологічної основи креативності у дітей старшого дошкільного віку..... 51

Закалик Г.М., Огоновська С.О. Особистісні відмінності підлітків..... 56

Компанович М.С. Психологічний компонент виникнення психосоматичних розладів у підлітковому віці..... 58

Компанович М.С., Зошій І.В. Соціально-психологічні аспекти

2. Главацька О.Л. Основи самовиховання особистості. Навчально-методичний посібник. – Тернопіль, 2008. – 206 с.

3.Сурмяк Ю.Р. Організація самовиховання особистості. Навчально-методичний посібник для вчителів і викладачів, організаторів виховного процесу / Ю.Р. Сурмяк Ю.Р., Т.Г. Тюріна, Л.Г.Кудрик. – Львів: ЛОІППО, 2011. – 80 с.

4.Трухін І.О. Основи шкільного виховання: Навч. посібн./ І.О.Трухін, О.Т.Шпак. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 368 с.

М. М. Леськів, *завідувач кафедри гуманітарних дисциплін Львівського інституту МАУП, к. іст. наук*

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Кожне суспільство має свою конфігурацію політичної культури. Це залежить від його історії, соціально-класової структури, типу й характеру політичної системи, економічних підвалин та інших обставин.

Хоча українська політична культура в загальних рисах повторює загальноєвропейські типи політичних культур, все має певні особливості, якими не варто нехтувати. Визначити ці особливості не просто. Деякі з них перебувають ще на стадії становлення, інші відмирають.

Слід зазначати, що у трактуванні сутності політичної культури вітчизняними та зарубіжними суспільствознавцями є значні розбіжності. Труднощі в чіткому визначенні зазначеного категоріального поняття зумовлені значною мірою багатозначністю двох взаємопов'язаних термінів – "культура" і "політика". Якщо розуміти під культурою сукупність фундаментальних цінностей, створених людською цивілізацією, а під політикою – науку й мистецтво управління, то політична культура в широкому контексті виступає як продукт історичного досвіду суспільства, досить об'єктивний показник цивілізованості суспільства, легітимності влади та лояльності громадян і соціуму до неї.

У вузькому розумінні поняття політичної культури містить мову політичного дискурсу, культури політичного мислення й політичного спілкування, культури поведінки політиків і населення як суб'єктів політичного процесу [2, с. 16].

Відомий канадський дослідник проблем політичної культури Деніел Белл, окреслюючи її світоглядні, ціннісні та інституційні компоненти , цілком слушно наголошує, що вчинки людей залежать від того, що вони думають, як відчувають, у що вірять. Навіть неусвідомлені дії відтворюють і акумулюють у собі окремі елементи культури. На думку Д. Белла, політична культура складається з ідей, припущень, цінностей, переконань, які зумовлюють політичну дію. Вона слугує фільтром або лінзою, через яку політичні актори бачать світ. Політична культура є мовою політичного дискурсу, словником і граматикою політичної дискусії та взаєморозуміння [2, с. 11].

Розглядаючи політичну культуру в контексті теорії культури, український дослідник П. Сас запропонував власне оригінальне тлумачення інтегральної сутності її парадигми. З його точки зору, політичну культуру можна визначити , з одного боку, як спрямовані у світ політики прояви психологічних орієнтацій, ментальності, ціннісних настанов та самосвідомості членів суспільств, а з другого

– як специфічне знання, дискурсивну "текстову" діяльність, які супроводжуються категоризацією політичних відносин та інших основоположних реалій суспільного буття (політична система, її інститути, релігія, мораль, історична традиція, економіка), внаслідок чого можуть утверджуватися певні настанови публічної поведінки. Політична культура має цивілізаційний вимір, який уособлюють політична система та її інститути [3, с.36 – 37].

Оскільки політична культура є багатоаспектним суспільним феноменом, його всебічне вивчення потребує творчого застосування новітнього, вже випробуваного методологічного інструментарію різних суспільних наук, у тому числі історії, філософії, культурології, політології, соціології, правознавства.

На думку українських політологів (В. Андрущенко, І. Курас, М. Михальченко, В. Полохало, С. Рябов та інші), українська політична культура поєднує різні системи цінностей, часом несумісні політичні орієнтації та діаметрально протилежні типи політичної свідомості, позитивні і негативні характеристики, містить в собі раціональні та ірраціональні чинники. Разом з тим, переважна більшість її характеристик концентрується навколо такої якості, як демократія, народовладдя заради свободи і незалежності.

Одним із суттєвих наслідків процесу демократизації в Україні є наявність різних політичних поглядів, плюралізм ідеологій і концепцій у політичній культурі. Політичний плюралізм виявляє себе у кількох вимірах, зокрема: політичної ідеології; політичної свідомості; політичної поведінки. Стався перехід від моноціннісного сприйняття політичного життя до плюралістичної картини владно-політичних відносин. Але виникає потреба у формуванні загальнонаціональної ідеології не на класовому, а на культурно-історичному ґрунті.

Україна вже пройшла шлях від монолітної політичної культури до плюральної, але ще треба сформувати у нашого народу відчуття культурно-історичної єдності. За роки незалежності України, суспільство поступово звикає до політичного плюралізму, багатоманітності підходів до розв'язання нагальних політичних проблем, відкритого висловлення свого ставлення до політичних інститутів.

Для більшості громадян України сучасна політична культура має елемент невідповідності між очікуваннями і реальністю, або є своєрідним розщепленням дійсності.

Чимало населення висловлює невдоволення діяльністю партій, громадських рухів та владних структур. Реакцією на це є постійні пошуки "винних" за небажаний перебіг розвитку політичних подій, пошуки внутрішніх та зовнішніх ворогів, подальша поляризація населення.

На неоднорідність політичної культури впливає й регіональний менталітет, зумовлений міжконфесійними відмінностями, особливостями віровчень та культової практики православ'я й уніатства. Так, греко-католики, що переважно сконцентровані на Заході України, за своєю догматикою тяжіють до західноєвропейського християнства, пов'язаного з римським правом і поняттям приватної власності, до влаштування вільного особистого життя. Для православного населення Сходу України характерні колективістське ставлення до життєвих проблем, прагнення надособистісної мети, милосердя, співчуття до нужденних, поблажливість до людських вад. Православний більше підпорядковується дисципліні під впливом зовнішніх обставин, а греко-католик – внутрішніх. Можна говорити про більшу готовність греко-католицького Заходу країни, на відміну від православного Сходу, до лібералізації суспільства, приватизації економіки, ринкової конкуренції [1, с. 135].

Позитивною характеристикою української політичної культури є полісуб'єктність. За радянських часів основним суб'єктом політики була держава, яка свідомо формувала підданський тим політичної культури. У незалежній Україні кількість суб'єктів, носіїв активістського типу політичної культури, значно зросла, особливо останнім часом. Кардинально, порівняно з тоталітаризмом, змінилася роль громадських організацій, зародилася багатопартійна система, зріс рівень політичної культури громадян. Але якість суб'єктів політичної діяльності, рівень демократизації політичної культури залишається недостатнім, якщо порівнювати із західними країнами.

Водночас, на нашу думку, слід говорити про певну циклічність активності українського населення щодо участі в політичних подіях. Оскільки політична культура явище рухливе і мінливе, на яке впливає багато чинників, ми вважаємо, що "помаранчеву революцію" слід назвати другою хвилею демократизації (перша була 1991 року), що суттєво вплинула на виховання саме активістського типу політичної культури в українських громадян. Останні події довели, що політична культура є відображенням економічних, політичних, громадянських процесів українського суспільства.

На жаль, політична культура України дуже часто набуває демагогічного забарвлення, політичного критиканства та популізму. Політична критика – це ще не опозиційність, у певних випадках вона є варіантом егоїстичного популізму.

Наявність великої кількості демагогічних тенденцій у суспільстві є ознакою політичної кризи або "надмірного плюралізму", коли політичні сили та їхні лідери не можуть дійти згоди щодо шляхів і методів реформування держави.

Отже, політична культура є складним, динамічним, багаторівневим феноменом, який формується під впливом економічних, суспільно-владних, духовних процесів у тій чи іншій державі. У свою чергу, політична культура як самостійне явище здійснює постійний вплив на інші сфери суспільства.

Література

1. Дмитренко М. Особливості сучасної української політичної культури: проблема визначення // Політичний менеджмент. – 2005.– № 5 (14).– С. 134-138.

2. Нагорна Л. Політична культура українського народу: історична ретроспектива і сучасні реалії. – К.: Стиль, 1998. – 278 с.

3. Сас П. Політична культура українського суспільства (кінець XVI – перша половина XVII ст.) / Навч. посіб. – К.: Либідь, 1998.– 296 с.

Л.І. Матюшко, *доцент кафедри гуманітарних дисциплін Львівського інституту МАУП*

СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Теоретичне осмислення і практичне забезпечення процесу трансформації України в демократичну правову державу актуалізує питання про концептуальний підхід до складного і багатогранного явища, що оформлюється в сентенцію «побудова громадянського суспільства». Сучасна вітчизняна наука визначає громадянське суспільство як «суспільство з розвиненими економічними,